

List do Filemona

Przekład z greki · tekst bazowy SBLGNT · 25 wersetów · 42 przypisy · 70 udokumentowanych decyzji

O KSIĘDZE — ZAMYŚL AUTORA I FILOZOFIA CZYTANIA

Zamysł autora — jak go rozumiemy

Najkrótszy list Pawła jest arcydziełem prośby. Onezym — niewolnik Filemona, który od niego odszedł — spotkał w więzieniu Pawła i uwierzył; teraz wraca do domu z tym listem w ręku. Paweł miałby prawo nakazać (w. 8 — mówi to wprost) i właśnie z tego prawa rezygnuje: „ze względu na miłość raczej proszę” (w. 9), „aby twoje dobro nie było jak z przymusu, lecz z dobrej woli” (w. 14). Prosi o przyjęcie Onezyma „już nie jako niewolnika, ale więcej niż niewolnika: brata umiłowanego” (w. 16) — a czego dokładnie spodziewa się ponad to, zostawia niedomówione: „wiedząc, że uczynisz nawet więcej, niż mówię” (w. 21). Tego niedomówienia nie dopowiadamy — bo nie dopowiada go Paweł.

Jak tę księgę czytamy

Po pierwsze: to list prywatny czytany publicznie — zaadresowany do Filemona, ale i „do kościoła w twoim domu” (w. 2): prośba ma świadków, i to jest część jej łagodnej siły. Po drugie: zachowujemy gry słów, na których list stoi — imię Onezym znaczy „Pożyteczny”, a Paweł żartuje z niego serdecznie: „niegdyś dla ciebie nieużyteczny, teraz bardzo użyteczny” (w. 11), by w w. 20 poprosić: „obym miał z ciebie pożytek w Panu”; trzykrotne „serce” (ww. 7.12.20) spina list — w środku Paweł nazywa Onezyma „moim sercem”. Po trzecie: nie modernizujemy sprawy niewolnictwa ani jej nie łagodzimy — Paweł nie pisze traktatu o ustroju, pisze o bracie; kontekst dają przypisy, a ślad dalszego ciągu — Kol 4:9, gdzie Onezym jest już „wiernym i umiłowanym bratem”.

Kto, do kogo, kiedy

Paweł pisze jako „więzień Chrystusa Jezusa” (w. 1.9) — skąd: z Rzymu, z Efezu? — nie rozstrzygamy. Filemon prowadzi dom otwarty dla kościoła, najpewniej w Kolosach (Onezym i Archip pojawiają się w liście do Kolosan — 4:9.17). List wędruje więc do domu, w którym prośba zostanie odczytana na głos, przy wszystkich.

Jak jest zbudowany

Dziękczynienie (ww. 4–7) jest fundamentem prośby: słowa, którymi Paweł chwali Filemona — miłość, wiara, serce, wspólnota — wracają w samej prośbie (ww. 8–21) jako jej język; „przyjmij go jak mnie” (w. 17) odwołuje się do wspólnoty wiary z w. 6. Na koniec zapowiedź odwiedzin (w. 22) — najłagodniejszy nacisk świata: przygotuj gościny, przyjdę zobaczyć.

Odsyłacze w tekście prowadzą do przypisów u dołu strony: **tn** przekładowe (uzasadnienie wyboru słowa lub składni), **tc** tekstowe (różnice między wydaniem tekstu greckiego), **sn** studyjne (tło historyczne i znaczenie). Słowa dodane w przekładzie, których nie ma w grece, oznaczono *kursywą*. Tam, gdzie testy zrozumienia pokazały, że dosłowność myli, przypis oznaczony ° mówi to samo prościej (wydanie czytelnicze); fragmenty różniące się między wydaniem są podkreślone kropkami — w tekście i w przypisie. Nagłówki perykop pochodzą od tłumacza. Wydanie czytelnicze, grecki tekst werset po wersecie i pełny zapis decyzji tłumacza — na stronie <https://przekladotwarty.pl>. Stan tekstu: 2026-07-23.

Za każdym werselem stoi ta sama praca: tekst krytyczny SBLGNT wraz z aparatem wariantów, morfologia i składnia każdego greckiego słowa, leksykony, Septuaginta i tekst hebrajski przy cytatach ze

Starego Testamentu, porównanie z dawnymi i współczesnymi przekładami — a potem rundy kontroli językowej, redakcja całej księgi i testy zrozumienia sprawdzane na kimś, kto tego przekładu nie zna. Tę pracę wykonuje sztuczna inteligencja — i przy takim warsztacie jest w niej dokładniejsza niż człowiek: sprawdza w źródłach każde słowo, nie tylko te trudne; przy trzysetnym wersecie jest tak samo uważna jak przy pierwszym; widzi naraz całą księgę i księgi obok niej, więc to samo greckie słowo oddaje spójnie, a echa Starego Testamentu rozpoznaje; a argumenty waży bez przywiązania do szkoły czy tradycji. Człowiek prowadzi warsztat i odpowiada za wynik: ustala zasady, czyta, kwestionuje i decyduje, kiedy tekst jest gotowy. A ostatnie słowo ma czytelnik: jeśli coś zgrzyta, myli albo masz lepsze rozwiązanie — napisz: redakcja@przekladotwarty.pl. Przyjęte poprawki trafiają do tekstu i do jawnego zapisu decyzji.

Od innych polskich przekładów to wydanie różni się tym, że nie prosi o zaufanie na słowo: każdą trudną decyzję pokazuje wraz z jej podstawą i źródłem, zrozumiałość mierzy testami, zamiast ją zakładać, a tam, gdzie greka dopuszcza więcej niż jedno odczytanie, podaje warianty, zamiast rozstrzygać za czytelnika. Całość jest na wolnej licencji — wolno ją kopiować, drukować i budować na niej dalej. Jak dokładnie pracujemy i gdzie są granice tego wydania — nota „O tym wydaniu” na końcu.

ADRES (1–3)

¹ Paweł, więzień Chrystusa Jezusa,¹ i brat Tymoteusz — do Filemona, naszego umiłowanego współpracownika,² i do Apfii, siostry,³ i do Archipa, naszego towarzysza broni,⁴ i do kościoła w twoim domu:⁵ ³ Łaska wam⁶ i pokój od Boga, naszego Ojca, i od Pana Jezusa Chrystusa.

DZIĘKCZYNIENIE I MODLITWA (4–7)

⁴ Dziękuję mojemu Bogu zawsze, gdy wspominam cię w moich modlitwach — ⁵ bo słyszę o twojej miłości i o wierze, którą masz ku Panu Jezusowi i do wszystkich świętych —^{7,°} ⁶ aby⁸

¹ **tn** Jedyne list, który Paweł otwiera nie tytułem apostoła, lecz słowem „więzień” (δέσμιος, desmios). To ustawia całą prośbę: Paweł nie powołuje się na swój urząd — będzie prosił jako więzień w kajdanach. Dopełniacz „Chrystusa Jezusa” jest otwarty jak w grece: należący do Chrystusa i uwięziony z Jego powodu.

² **tn** Dosł. „umiłowanemu i współpracownikowi naszemu” (ἀγαπητῷ καὶ συνεργῷ ἡμῶν, agapētō kai synergō hēmōn). „Współpracownik” (συνεργός, synergos) wróci w w. 24 — Filemon stoi w jednym szeregu z Markiem i Łukaszem.

³ **tc** Tak czytają edycje krytyczne (ἀδελφῇ, adelphē); tekst bizantyjski ma „umiłowanej” (ἀγαπητῇ, agapētē).

⁴ **tn** Dosł. „współżołnierz” (συστρατιώτης, systratiōtēs) — jedno z trzech Pawłowych słów na „współ-”, którymi otacza się towarzyszami: „współpracownik” (w. 1), „współżołnierz” (tu), „współwięzień” (w. 23). W tekście dajemy utarty idiom „towarzysz broni” zamiast rzadkiego „współżołnierza”; to pierwsza z metafor militarnych listu.

⁵ **tn** ἐκκλησία (ekklēsia) — zgromadzenie, wspólnota; tu: kościół zbierający się w prywatnym domu (κατ’ οἶκόν σου, kat’ oikon sou — „w twoim domu”).

⁶ **sn** „Wam” — liczba mnoga: prywatna sprawa Filemona (od w. 4 Paweł mówi „ty”) jest od początku postawiona wobec całej wspólnoty; liczba mnoga wróci w w. 22 i 25.

⁷ **tn** Szyk grecki to najpewniej chiasm: miłość — wiara — do Pana — do świętych; wiara odnosi się do Pana, miłość do świętych. Zachowujemy porządek oryginału; wydanie czytelnicze rozplata chiasm (wiara — Panu, miłość — świętym). Greka używa dwóch przymków (πρός, pros o Panu, eis, eis o świętych) — w przekładzie rozróżnione: „ku” i „do”; **tc** WH/Treg mają eis (eis) także o Panu.

[°] W wydaniu czytelniczym: „bo słyszę o twojej wierze, którą masz ku Panu Jezusowi, i o twojej miłości do wszystkich świętych —”

⁸ **tn** „Aby” podaje treść modlitwy z w. 4 — wersety 4–6 są w grece jednym zdaniem (tak też JFB).

wspólnota twojej wiary⁹ stała się skuteczna¹⁰ w poznaniu wszelkiego dobra, które jest w nas¹¹ — ku Chrystusowi.¹² ⁷ Wielką bowiem radość i pociechę miałem z twojej miłości,¹³ bo serca¹⁴ świętych doznały pokrzepienia¹⁵ dzięki tobie, bracie.

PROŚBA ZA ONEZYMEM (8–16)

⁸ Dlatego, choć mam w Chrystusie wielką śmiałość,¹⁶ by nakazać ci to, co się należy,¹⁷ ⁹ ze względu na miłość wolę prosić — ja, Paweł, starzec,¹⁸ a teraz i więzień Chrystusa Jezusa. ¹⁰ Proszę cię za moim dzieckiem, które zrodziłem w kajdanach — za Onezymem.¹⁹ ¹¹ Kiedyś był dla ciebie nieużyteczny, teraz zaś dla ciebie i dla mnie jest bardzo użyteczny.²⁰ ¹² Odsyłam ci go²¹ — to jest moje własne serce.²² ¹³ Chciałem go zatrzymać przy sobie, aby zamiast ciebie²³ służył mi w kajdanach ewangelii,²⁴ ¹⁴ ale bez twojej zgody nie chciałem nic uczynić — aby twój

⁹ **tn** ἡ κοινωνία τῆς πίστεώς σου (hē koinōnia tēs pisteōs sou) — najtrudniejsze wyrażenie listu. Możliwości: (a) wspólnota, którą tworzy twoja wiara; (b) udział innych w twojej wierze; (c) hojne udzielanie się twojej wiary (tak JFB: „hojność płynąca z twojej wiary”; por. LSJ: κοινωνία, koinōnia także „datek, jałmużna”). Współczesne przekłady angielskie rozchodzą się dokładnie po tych liniach: WEB czyta jak my („wspólnota twojej wiary”), ESV wybiera „dzielenie się twoją wiarą”, BSB — „twój współudział w wierze”, a NET parafrazuje: „wiara, którą dzielisz z nami”. Polskie „wspólnota twojej wiary” z otwartym dopełniaczem zachowuje wieloznaczność oryginału. Por. „wspólnik” (κοινωνός, koinōnos) w w. 17.

¹⁰ **tn** ἐνεργής (energēs) — czynna i przynosząca skutek (tym słowem Hbr 4:12 opisuje słowo Boga, a LSJ — mocne lekarstwa). γένηται (genētai) = „stała się” (γίνομαι, ginomai: zaistnieć, dojść do skutku); odczytanie „okazała się [czynem]” (JFB: „may be proved by acts”) to interpretacja — zostaje w przypisie. „W poznaniu”: przedrostek w ἐπίγνωσις (epignōsis) wskazuje poznanie gruntowne, dopełnione (JFB: „thorough knowledge”) — stąd forma dokonana, nie procesowa „poznawanie”.

¹¹ **tc** Tak czytają wszystkie edycje aparatu SBLGNT (ἐν ἡμῖν, en hēmin; JFB: „najstarsze rękopisy mają »w nas«”); część rękopisów ma „w was”. Paweł włącza w to dobro siebie i całą wspólnotę.

¹² **tn** εἰς Χριστόν (eis Christon) — kierunkowo: poznanie dobra prowadzi ku Chrystusowi, służy Jego chwale (JFB). **tc** Tekst bizantyjski dodaje „Jezusa”.

¹³ **tc** Tekst bizantyjski czyta „wdzięczność mamy wielką” (χαρίν ἔχομεν, charin echomen) zamiast „radość... miałem” (χαρὰν ἔσχον, charan eschon).

¹⁴ **tn** σπλάγχνα (splanchna) — dosłownie „wnętrzości”, grecka siedziba uczuć; polskim odpowiednikiem tej funkcji jest „serce”. Słowo-klucz listu: wróci w w. 12 („moje własne serce” = Onezym) i w. 20.

¹⁵ **tn** ἀναπέπνυται (anapepautai) — perfectum: pokrzepienie, które trwa. Ten sam czasownik w prośbie w. 20: czego Filemon dokonał dla wszystkich świętych, o to dla siebie poprosi Paweł.

¹⁶ **tn** παρρησία (parrēsia) — pierwotnie obywatelska wolność mówienia wprost; stąd „śmiałość”. Paweł ma prawo mówić z góry — i właśnie z niego rezygnuje.

¹⁷ **tn** τὸ ἀνῆκον (to anēkon) — to, co się (moralnie) należy, co przystoi.

¹⁸ **tn** πρεσβύτες (presbytēs) — „starzec”; możliwe też „poseł” (= πρεσβευτής, presbeutēs, ambasador): w LXX obie formy się wymieniają, a Paweł z tego samego uwięzienia pisze o sobie „sprawuję poselstwo w kajdanach” (Ef 6:20) — tak Clarke. Za „starcem” przemawia: brzmienie tekstu („poseł” to hipoteza), pozostałe użycia w NT (Łk 1:18; Tt 2:2) i retoryka listu — Paweł właśnie zrzekł się rozkazywania (w. 8), apeluje więc wiekiem i kajdanami, nie urzędem. Nie jest to też urzędowy „starszy” zboru — tam greka ma pokrewne, lecz inne słowo (πρεσβύτερος, presbyteros; tak przedstawia się autor 2 J i 3 J).

¹⁹ **tn** W grece imię pada na samym końcu zdania: najpierw przychylny opis, dopiero potem imię, które w domu Filemona zdążyło nabrać złej sławy (JFB: „imię »Onezym« umiejętnie postawione na samym końcu”). Ὀνήσιμος (Onēsimos) znaczy „Pożyteczny” — to znaczenie wróci w grze słów w w. 11 i 20. „Zrodziłem” — Paweł został jego duchowym ojcem w więzieniu (por. 1 Kor 4:15). „Moje dziecko” (τέκνον, teknon) to u Pawła zarazem język posłania: tym samym słowem przedstawia Tymoteusza, gdy posyła go do Koryntu — „posłałem wam Tymoteusza, który jest moim dzieckiem umiłowanym i wiernym” (1 Kor 4:17) — i Tytusa (Tt 1:4). Onezym wraca więc opisany słowem, którym Paweł poleca swoich zaufanych wysłanników.

²⁰ **tn** Gra słów: ἀχρηστός (achrēstos) (bez-użyteczny) → εὐχρηστός (euchrēstos) (dobrze-użyteczny) — „Pożyteczny”, który był bezużyteczny, stał się użyteczny podwójnie. Ciąg dalszy w w. 20. **tc** NA28 dodaje spójnik: „i dla ciebie, i dla mnie”.

²¹ **tn** Aoryst epistolarny (dosł. „odesłałem”): Paweł pisze z perspektywy chwili, gdy Filemon czyta — a list wręcza mu zapewne sam Onezym.

²² **tn** Dosł. „to jest moje wnętrzości” (σπλάγχνα, splanchna, jak w w. 7): odsyłany człowiek jest kawałkiem samego Pawła. **tc** Tekst bizantyjski przebudowuje wers i dodaje „ty zaś go przyjmij”.

²³ **tn** ὑπὲρ σοῦ (hyper sou) — w twoim zastępstwie: służba Onezyna liczyłaby się Filemonowi.

²⁴ **tn** Związyły dopełniacz oryginału zachowany: „kajdany ewangelii” = kajdany noszone z powodu ewangelii.

dobry czyn nie był jakby²⁵ z przymusu, lecz z dobrej woli. ¹⁵ Może bowiem dlatego został na chwilę oddzielony,²⁶ abyś go odzyskał²⁷ na zawsze — ¹⁶ już nie jako niewolnika, ale więcej niż niewolnika:²⁸ brata umiłowanego — zwłaszcza dla mnie, a o ileż bardziej dla ciebie, i w ciebie, i w Panu.²⁹

RACHUNEK PAWŁA (17–20)

¹⁷ Jeśli więc masz mnie za współnika,³⁰ przyjmij go³¹ jak mnie samego. ¹⁸ A jeśli w czymś cię skrzywdzi³² albo coś ci jest winien, zapisz to na mój rachunek.³³ ¹⁹ Ja, Paweł, piszę to własną ręką: ja zapłacę³⁴ — żeby ci nie mówić,³⁵ że jeszcze i samego siebie jesteś mi winien.³⁶ ²⁰ Tak, bracie: obym miał z ciebie pożytek³⁶ w Panu! Pokrzep moje serce w Chrystusie.³⁷

ZAKOŃCZENIE (21–25)

²¹ Piszę do ciebie ufny w twoje posłuszeństwo,³⁸ wiedząc, że uczynisz nawet więcej, niż mówię. ²² A zarazem przygotuj mi gościnę³⁹ — mam bowiem nadzieję, że dzięki waszym modlitwom

²⁵ **tn** ὥς (hōs) — „jakby”: wykluczony ma być nawet pozór przymusu.

²⁶ **tn** Strona bierna (ἐχωρίσθη, echōristhē) zachowana: Paweł taktownie nie mówi „uciekł” — a bierność formy zostawia miejsce dla Bożego prowadzenia, które w „może” (τάχα, tacha) pozostaje przecuciem, nie wyrokiem (por. historia Józefa: Rdz 45:5–8; 50:20).

²⁷ **tn** ἀπέχω (apechō) — w papirusach formuła pokwitowania: „otrzymałem w całości” (por. Mt 6:2). Język rozliczeń zapowiada w. 18–19: Filemon „pokwituje odbiór” — ale otrzyma więcej, niż stracił: „na chwilę... na zawsze”.

²⁸ **tn** δοῦλος (doulos) = „niewolnik” — bez łagodzenia na „sługę”: LSJ i Abbott-Smith zgodnie przeciwstawiają δοῦλος (doulos) „wolnemu” (ἐλευθερος, eleutheros) i „panu” (δεσπότης, despotes). Onezym był niewolnikiem w sensie prawnym; cała pointa listu stoi na tym, że właśnie niewolnik ma być przyjęty jak brat.

²⁹ **tn** „W ciebie” (ἐν σαρκί, en sarki) — na płaszczyźnie ludzkiej, jako domownik; „w Panu” — jako brat w wierze. Zwrot σάρξ (sarx) oddany dosłownie.

³⁰ **tn** κοινωνός (koinōnos) — współnik, także w sensie interesów (LSJ: partner, współwłaściciel spółki); ta sama rodzina co „wspólnota” w w. 6. Wspólnota wiary okazuje się tu spółką z realnym rachunkiem.

³¹ **tn** προσλαβού (proslabou) — to samo „przyjmijcie”, którym Rz 15:7 każe przyjmować się nawzajem, jak Chrystus przyjął nas.

³² **tn** Tryb warunkowy bez wyroku: Paweł nie nazywa Onezymba złodziejem; ocenę zostawia Filemonowi.

³³ **tn** ἐλλόγα (elloğa) — termin księgowy z papirusów: „zapisz na rachunek” (tak Abbott-Smith za Deissmannem i Moultonem-Milliganem). Jedyne inne użycie w NT: Rz 5:13 — o poczytywaniu grzechu.

³⁴ **sn** Własnoręczna formuła + „ja zapłacę” (ἀποτίσω, apotisō — prawny termin pełnej spłaty, jedyny raz w NT) nadają w. 18–19 formę pisemnego zobowiązania dłużnego; grecka nazwa takiego zapisu to χειρόγραφον (cheirographon) — słowo, którym Kol 2:14 opisuje „zapis dłużny” anulowany przez Boga.

³⁵ **tn** Paralipsa: „żeby ci nie mówić” — właśnie mówi. προσοφείλεις (prosopheileis) („jesteś winien oprócz tego”, jedyny raz w NT): niezależnie od długów Onezymba Filemon zawdzięcza Pawłowi samego siebie — zapewne swoje nawrócenie. „Jeszcze i” oddaje przedrostek προσ- (pros-) („oprócz istniejącego długu”); odrzucone „nadto” (książkowe, mylące z „aż nadto”) i „ponadto” (ciężkie w czytaniu na głos).

³⁶ W wydaniu czytelnicy: „Ja, Paweł, piszę to własną ręką: ja zapłacę — choć mógłbym przypomnieć, że i samego siebie jesteś mi winien.”

³⁶ **tn** ὀναίμην (onaimēn) — optatyw życzeniowy czasownika ὀνίμην (oninēmi) „mieć pożytek” (jedyne użycie w NT), od którego pochodzi imię Ὀνήσιμος (Onēsimos). Szczyt gry słów listu: „teraz ty bądź dla mnie Onezymem”. Polska rodzina „użył-/pożył-” (w. 11 i 20) zachowuje tę grę.

³⁷ **tn** Klamra: „pokrzep... serce” powtarza słowa w. 7 — a „sercem” Pawła jest wedle w. 12 Onezym. Prośba jest przejrzysta bez jednego słowa wprost. **tc** Tekst bizantyjski ma „w Panu” zamiast „w Chrystusie”.

³⁸ **tn** Posłuszeństwo — komu? Pawłowi, który niczego nie nakazał, czy ewangelii, z której prośba wyrasta? Tekst tego nie rozstrzyga — my też nie. W „więcej, niż mówię” wielu słyszy sugestię wyzwolenia Onezymba; Paweł tego nie dopowiada. Kanoniczny ślad dalszego ciągu: w Kol 4:9 Paweł posyła do Kolosów — obok Tychika — „Onezymba, wiernego i umiłowanego brata, który jest spośród was”; Onezym wraca tam już jako posłaniec Pawła, co wielu odczytuje jako znak, że Filemon prośbę spełnił.

³⁹ **tn** Prośba o gościnę to nadzieja na uwolnienie — i łagodny nacisk: Paweł przyjdzie i zobaczy, jak potraktowano Onezymba.

zostanę wam darowany.⁴⁰ ²³ Pozdrawia cię Epafras, mój współwięzień⁴¹ w Chrystusie Jezusie, ²⁴ oraz Marek, Arystarch, Demas i Łukasz — moi współpracownicy. ²⁵ Łaska Pana Jezusa Chrystusa *niech będzie* z duchem waszym.⁴²

GLOSARIUSZ — SŁOWA KLUCZE KSIĘGI

- ἀγαπητός** (*agapētos*) (G27) — umiłowany · ww. 1, 16
- ἀδελφός/ἀδελφή** (*adelphos/adelphe*) (G80/G79) — brat / siostra · ww. 1, 2, 7, 16, 20
- δέσμιος** (*desmios*) (G1198) — więzień · ww. 1, 9
- δεσμοί** (*desmoi*) (G1199) — kajdany · ww. 10, 13
- σπλάγχνα** (*splanchna*) (G4698) — serce · ww. 7, 12, 20 — *dosł. wnętrześci; tn przy w. 7*
- ἀναπαύω** (*anapauō*) (G373) — pokrzepić / doznać pokrzepienia · ww. 7, 20 — *klamra listu*
- παρακαλέω** (*parakaleō*) (G3870) — prosić · ww. 9, 10 — *rodzina z παράκλησις (7) — pociecha*
- κοινωνία** (*koinōnia*) (G2842) — wspólnota · ww. 6
- κοινωνός** (*koinōnos*) (G2844) — współnik · ww. 17 — *ta sama rodzina co κοινωνία*
- συνεργός** (*synergos*) (G4904) — współpracownik · ww. 1, 24 — *klamra listu*
- χάρις** (*charis*) (G5485) — łaska · ww. 3, 25
- χαρίζομαι** (*charizomai*) (G5483) — darować · ww. 22 — *rodzina χάρις*
- δοῦλος** (*doulos*) (G1401) — niewolnik · ww. 16 (2×) — *decyzja zasad 05: bez eufemizmu*
- ἐκκλησία** (*ekklesiā*) (G1577) — kościół · ww. 2 — *alternatywa: zgromadzenie/wspólnota — tn*
- ἄχρηστος / εὐχρηστος / ὀνίνημι** (*achrēstos / euchrēstos / oninēmi*) (G890 / G2173 / G3685) — nieużyteczny / bardzo użyteczny / mieć pożytek · ww. 11, 20 — *sieć gry słów z imieniem Ὀνήσιμος oddana rodziną użyt-/pożył-*

O TYM WYDANIU

Ten przekład ma jeden cel nadrzędny: pomóc lepiej poznać Boga przez uważne słuchanie tego, co On mówi w swoim Słowie. Dlatego trzymamy się litery oryginału — jego szyku, obrazów i chropowatości — a dosłowności nie zgadujemy, tylko sprawdzamy testami zrozumienia; tam, gdzie litera naprawdę myli, przypis ° mówi to samo prościej. Każdy trudny wybór ma przypis z uzasadnieniem i źródłem; tam, gdzie greka dopuszcza więcej niż jedno odczytanie, pokazujemy warianty, zamiast rozstrzygać za czytelnika. Stąd nazwa: otwarty — każda decyzja jest jawna, a całość na wolnej licencji.

Widać to już w tytułach ksiąg: podajemy je tak, jak brzmią w tekście greckim — „Jakuba”, „Jana”, „Do Hebrajczyków”. Nie dopisujemy „świętego” nie z braku szacunku dla autorów, ale dlatego, że w Nowym Testamencie to imię należy do wszystkich wierzących: „Pozdrówcie wszystkich waszych przewodzących i wszystkich świętych” (Hbr 13:24) — przewodzących wymieniono osobno, obok nich. A sam Jakub przedstawia się w pierwszym zdaniu jako „sługa” (Jk 1:1).

W tym przekładzie tłumaczy sztuczna inteligencja; człowiek prowadzi warsztat i redaguje. Nie znaczy

⁴⁰ **tn** χαρισθῆσομαι (*charisthēsomai*) — od χαρίζομαι (*charizomai*) „darować z łaski” (rodzina słowa „łaska”, w. 3 i 25): uwolnienie Pawła będzie darem łaski wyproszonym modlitwą wspólnoty. „Waszych... wam” — znów cała wspólnota; w w. 23 pozdrowienie mówi jeszcze „cię”, a liczba mnoga wraca na stałe w w. 25.

⁴¹ **tn** Dosł. „współjeniec wojenny” (συναϊχμάλωτος, *synaichmalōtos*) — por. „towarzysz broni” w w. 2. **tc** Tekst bizantyjski ma liczbę mnogą „pozdrawiają” (razem z listą w. 24).

⁴² **tn** Dosłowne zakończenie (por. Ga 6:18): „z duchem waszym” — znów cała wspólnota. Elipsę czasownika uzupełnia minimalne „niech będzie” — słowo dodane, stąd kursywa. **tc** Tekst bizantyjski dodaje „naszego” po „Pana” oraz końcowe „Amen” (najpewniej dodatek liturgiczny; w tradycji bizantyjskiej następuje po nim jeszcze subskrypcja „napisano z Rzymu przez Onezyma” — nieobecna w tekście krytycznym).

to, że „wrzucono tekst do czatu” — praca nad każdym werselem to synteza dorobku pokoleń biblistów: tekstu krytycznego SBLGNT, morfologii i składni (MACULA, STEP Bible), leksykonów LSJ i Abbott-Smith, Septuaginty i tekstu hebrajskiego przy cytatach ze Starego Testamentu. W tej pracy maszyna jest dokładniejsza niż człowiek: sprawdza w źródłach każde słowo, nie męczy się, widzi naraz całą księgę i księgi obok niej — powroty tego samego greckiego słowa i echa Starego Testamentu — a argumenty waży bez przywiązania do szkoły czy tradycji. Ponieważ AI potrafi też zmyślać, każde twierdzenie w przypisie ma sprawdzalne źródło, a tekst przechodzi kolejne rundy kontroli, z testami zrozumienia na osobnym modelu włącznie. Człowiek ustala zasady, czyta, kwestionuje i decyduje, kiedy tekst jest gotowy — i za niego odpowiada.

Ten przekład stoi na pracy pokoleń — kopistów, wydawców tekstu krytycznego, leksykografów, tłumaczy i tych, którzy udostępnili swoje zbiory za darmo — oraz na wspólnocie, w której czytamy Pismo razem. Jeśli coś jest tu dobre, jest dobre cudzą pracą, którą zebraliśmy.

Granice nazywamy wprost: zespół jest mały, recenzji naukowej nie było, a przypisy nie zastąpią wspólnoty ani nauczycieli. Pełny zapis decyzji tłumacza, grecki tekst werselem po wersecie i wydanie czytelnicze — na stronie wydania. Przekład jest otwarty także na czytelników: jeśli coś zgrzyta albo masz lepsze rozwiązanie — napisz: redakcja@przekladotwarty.pl.

Kolofon. Tekst grecki: SBL Greek New Testament © 2010 Society of Biblical Literature i Logos Bible Software (CC BY 4.0). Dane językowe: STEP Bible (www.STEPBible.org), Tyndale House Cambridge (CC BY 4.0); MACULA Greek Linguistic Datasets © Biblica, Inc. (CC BY 4.0). Leksykony LSJ i Abbott-Smith oraz komentarze JFB i A. Clarke’a — domena publiczna. Przekład i przypisy: CC BY-SA 4.0.